

Innehåll

Handlingsplan mot rasism	1
Inledning	1
<i>Avgränsningar och kopplingar till andra styrdokument</i>	<i>2</i>
<i>Stadens arbete mot rasism</i>	<i>3</i>
Vad är rasism?	3
<i>Olika former av rasism</i>	<i>4</i>
Utvecklingsområden	98
<i>Öka kunskapen om rasism och diskriminering</i>	<i>98</i>
<i>Motverka att barn och unga utsätts för rasism</i>	<i>1140</i>
<i>Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism</i>	<i>1211</i>
Genomförande och uppföljning	1211
<i>Modell för arbetet med mänskliga rättigheter och arbetet mot rasism..</i>	<i>1412</i>

Handlingsplan mot rasism

Inledning

Stockholms stad ska vara en demokratisk och hållbar stad för alla barn och vuxna. Stadens ska präglas av öppenhet, jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet samt vara fri från alla former av rasism. Stockholms stad har nolltolerans mot rasism oavsett form och uttryck.

Handlingsplan mot rasism är kopplad till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) och utgår från programmets identifierade fokusområden: *Kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande*. Stadens arbete mot rasism ska vara en naturlig del i arbetet för alla människors lika värde samt och för att uppnå FN:s globala

hållbarhetsmål i Agenda 2030. Handlingsplanen mot rasism sträcker sig till år 2030.

Mål: Stockholms stads verksamheter ska vara fria från alla former av rasism.

Syftet med handlingsplanen är att stärka och utveckla Stockholms stads arbete mot rasism. Det finns olika former av rasism som drabbar olika grupper. Denna handlingsplan tar upp alla former av rasism med särskilt fokus på afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. Handlingsplanen riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser och utgår från områden som staden har rådighet över såsom exempelvis utbildning, arbetsmarknad, idrott, kultur, bostäder och socialtjänst. Kommuner svarar för en stor del av de samhällsuppgifter som direkt berör de enskilda invånarna och har alltså stor betydelse för arbetet mot rasism. I utförandet av dessa samhällsuppgifter ska Stockholms stads arbete utgå från internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och den lagstiftning som styr arbetet på området.

Handlingsplanen består av en inledande del, en beskrivning av genomförande och uppföljning samt en beskrivning av identifierade utvecklingsområden och aktiviteter som ska stärka arbetet mot alla former av rasism. Utvecklingsområdena, som svarar mot Stockholms stads program för de mänskliga rättigheternas (MR-programmet) fokusområden, är:

- Öka kunskapen om rasism och diskriminering
- Motverka att barn och unga utsätts för rasism
- Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism

Avgränsningar och kopplingar till andra styrdokument

Rasism berör flera olika områden som staden ansvarar för och mycket arbete som har betydelse för personer som utsätts för rasism bedrivs inom ramen för andra av stadens styrdokument än programmet för mänskliga rättigheter och denna handlingsplan. En direkt följd av alla former av rasism kan vara att den personliga säkerheten hotas. Stadens arbete gällande säkerhet och trygghet bedrivs med utgångspunkt i *Stockholms stads säkerhetsprogram* och i *Stockholms stads trygghetsprogram* och i samverkan med berörda nationella myndigheter, så som Polismyndigheten. Även *Stockholms stads riktlinjer i arbetet mot våldsbejakande extremism* har nära beröring med arbetet mot rasism genom att åtgärderna i riktlinjerna syftar till att förebygga och motverka att fler personer dras till extremistiska miljöer. Lika rättigheter och möjligheter gällande stadens medarbetare tas upp i *Stockholms stads Personalpolicy*, som bland annat innefattar stadens arbete mot

diskriminering på arbetsplatsen. Stockholms stads handlingsplan om nationella minoriteters- och urfolkets samernas rättigheter och handlingsplan för romsk inkludering överlappar till viss del handlingsplanen eftersom flera av de former av rasism som särskilt uppmärksammas i denna handlingsplan drabbar nationella minoriteter.

Stadens arbete mot rasism

Stockholms stad har tagit flera initiativ till insatser med ett antirasistiskt syfte. Exempel finns inom ramen för arbetet mot diskriminering och för mänskliga rättigheter, inom uppdraget mot våldsbejakande extremism, och i frågor som rör bemötande och medvetandegörande av osynliga normer. Staden ingår i nätverket European coalition of cities against racism (ECCAR). Det består av europeiska städer som delar kunskap och erfarenheter i syfte att förbättra det antirasistiska arbetet lokalt. Staden rapporterar även till ECCAR om stadens antirasistiska utvecklingsarbete.

Staden har tagit fram rapporter om diskriminering och utbildningsförvaltningen tog 2022, tillsammans med en forskare, fram en rapport om antisemitismen i stadens skolor. Inom ramen för romsk inkludering arbetar flera fackförvaltningar aktivt med att öka kunskapen om antiziganism. Sammanfattningsvis genomförs flera insatser som bidrar till att motverka rasism. Det är viktigt att fortsatt arbeta för ett sammanhållet och systematiskt arbete mot rasism, vilket denna handlingsplan ska bidra med.

Handlingsplanen bygger vidare på den kunskap och insatser som genomförts och förstärker arbetet med ytterligare insatser som ska bidra till stadens arbete med att motverka rasism.

Vad är rasism?

Rasism är uppfattningar om att människor på grund av föreställningar om ras, nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande är väsensskilda från varandra och att de därmed kan eller bör behandlas på olika sätt. Strukturell rasism innebär att rasistiska handlingar inte nödvändigtvis behöver baseras på en individs övertygelse utan kan ske omedvetet och att rasism, i olika former, finns som en del av samhällets strukturer.¹ Rasism existerar inom samhällets alla delar och påverkar människors livsvillkor varje dag. Ytterst kan detta resultera i att människor hindras från att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Det kan-ökar också öka-riskerna för ohälsa och kan skapa bristande tillit till samhällets institutioner och stadens

verksamheter. Rasism kan aldrig accepteras och leder till stora konsekvenser för såväl individer som drabbas som för samhället i stort. Många som är, eller har varit, utsatta för rasism och diskriminering vittnar om att utsattheten väcker sorg, ilska och skam. Rasism och diskriminering kan också orsaka minoritetsstress, det vill säga en konstant förhöjd stressnivå hos personer som tillhör minoritetsgrupper. Minoritetsstress orsakas av strukturella ojämlikheter, stereotypa uppfattningar och medvetna eller omedvetna kränkningar som minoriteter möter dagligen i sin vardag.²

Barnombudsmannen påvisar att barn är utsatta för rasism från tidig ålder och att det är ett utbrett problem. Att barn utsätts kan få stora konsekvenser och bland annat påverka resultaten i skolan negativt. Barn kan utsättas för rasism på alla arenor där de deltar och vanliga platser som beskrivs är i skolan, sociala medier och andra digitala plattformar samt på offentliga platser såsom i kollektivtrafiken.³

Rasism kan vara brottsligt och benämns då som hatbrott. I Sverige räknas olaga diskriminering och hets mot folkgrupp som hatbrott. Utöver det räknas alla brott som hatbrott om ett motiv är att kränka brottsoffrets identitet. Det kan vara grundat på exempelvis hudfärg, etniskt ursprung, religion, sexuell läggning eller könsuttryck.⁴

Ett intersektionellt angreppssätt kan bidra till mer effektiva åtgärder mot rasism. Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka och ibland förstärka varandra. Aspekter som exempelvis kön, ålder, funktionsnedsättning och socioekonomisk bakgrund kan ha inverkan på hur en person upplever rasism och vilka uttryck rasismen tar.⁵

Olika former av rasism

Denna handlingsplan riktar sig mot alla former av rasism. Rasism benämns idag ofta i plural, det vill säga olika former av rasismer som tar sig uttryck på lite olika sätt. Regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott lyfter fram fem specifika former av rasism. Därför kommer Stockholms stads handlingsplanen utöver ett allsidigt arbete mot all form av rasism även särskilt uppmärksamma:

² Forum för levande historia 2025-03-24 [Om minoritetsstress - Forum för levande historia](#)

³ Barnombudsmannen [2021](#), *Om barns och ungas utsatthet för rasism*

⁴ Brottsoffermyndigheten 2024-03-24 [Har du utsatts för ett hatbrott? | Brottsoffermyndigheten](#)

⁵ Arbetsdepartementet, 2024, *Handlingsplan mot rasism och hatbrott*

- Rasism mot afrikaner och personer med afrikanskt ursprung – afrofobi
- Rasism mot judar – antisemitism.
- Rasism mot romer – antiziganism.
- Rasism mot muslimer – islamofobi.
- ~~Rasism mot urfolk, exempelvis mot samer.⁶ Afrofobi– rasism, diskriminering och hatbrott mot afrikaner och människor av afrikansk härkomst~~
- ~~Antisemitism – hat och fientlighet mot judar~~
- ~~Antiziganism – diskriminering, förtryck och förakt mot romer~~
- ~~Islamofobi – fördomar om och fientlighet mot islam och muslimer~~
- ~~Rasism mot samer – hat och förtryck mot samer⁷~~

Afrofobi

Afrofobi är ett samlingsbegrepp för rasism, diskriminering och hatbrott mot afrikaner och människor av afrikansk härkomst. I Sverige benämns denna grupp afrosvenskar. Framväxten av afrofobi i Sverige är knuten till europeisk kolonialism och den politik och det synsätt som präglade den. Denna form av rasism har djupa historiska rötter och bygger på grundlösa antaganden om att vissa grupper är biologiskt och/eller kulturellt överlägsna/underlägsna andra grupper.⁸

Många afrosvenskar utsätts för afrofobi i sin vardag: på arbetsplatsen, på lekplatsen, i idrottsverksamheter, i skolan, på bussen, på gatan eller i affären. Det kan ta sig uttryck i verbala kränkningar, rumsliga utestängningar eller fysiskt våld.⁹

Diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden förekommer också. Chansen att lyckas få en hög position är avsevärt lägre för afrosvenskar än andra trots högre utbildning.¹⁰ Risken för att afrosvenskar utsätts för hatbrott är hög sett till gruppens storlek och även hög i relation till andra gruppers utsatthet. Föreställningar om ras och kön samverkar och leder till att det främst är afrosvenska

⁶ [Barnombudsmannen, 2024, Om barns och ungas utsatthet för rasism; Forum för levande historia, 2025-03-24 Antisvart rasism - Forum för levande historia](#)

⁷ [Rasism – Forum för levande historia](#)

⁸ Forum för levande historia, 2025-03-24 [Antisvart rasism - Forum för levande historia](#)

⁹ Forum för levande historia, 2025-03-24 [Antisvart rasism - Forum för levande historia](#)

¹⁰ Länsstyrelserna, 2022 *Antisvart rasism på arbetsmarknaden*

män som utsätts för rasprofilering medan afrosvenska kvinnor kan utsättas för sexualisering och exotifiering i det offentliga rummet.¹¹

Antisemitism

Antisemitism är ett samlingsbegrepp för hat och fientlighet mot judar, med månghundraåriga rötter i Europa och resten av världen. Genom historien har judar anklagats för att vara ansvariga för en rad olika händelser och fenomen så som pesten, första och andra världskriget, socialismen och kapitalismen.¹² Till de moderna formerna av antisemitism hör bland annat antijudiska uppfattningar som berör staten Israel och antisemitism i form av konspirationspropaganda. Föreställningar om judars strävan efter makt, kontroll och inflytande utgör en central del av dagens antisemitiska propaganda.¹³

År 2016 antogs en definition av antisemitism av medlemsstaterna i International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) som även staden ställt sig bakom. Definitionen inleds med:

Antisemitism är en bestämd uppfattning om judar som kan uttryckas som hat mot judar. Språkliga och fysiska uttryck för antisemitism riktas mot judiska eller icke-judiska personer och/eller deras egendom samt mot judiska institutioner och religiösa samlingsplatser.

IHRA ger också exempel på antisemitism. Här ingår bland annat att förneka Förintelsen och att anse att judar är kollektivt ansvariga för staten Israels agerande.¹⁴

I dag har antalet attacker mot judiska institutioner ökat i Europa och antijudiska slagord har använts vid demonstrationer.

Polisanmälningar, domar och intervjuer visar att antisemitism är ett fenomen som förekommer på offentliga platser, i skolan, på arbetsplatsen, i hemmet, vid judiska institutioner och på internet.¹⁵ Stadens egen rapport från 2022 visar att det finns kunskapsluckor hos lärare när det gäller att identifiera antisemitiska uttryck som

¹¹ Forum för levande historia, 2025-03-24 [Antisvart rasism - Forum för levande historia](#)

¹² FOI Pollack Sarnecki, Lioufas & Jarlsbo, 2023 *Rutten demokrati – konspirationspropaganda, våld och rasism*

¹³ Forum för levande historia 2025-03-24 [Antisemitism - Forum för levande historia](#); FOI Pollack Sarnecki, Lioufas & Jarlsbo: *Rutten demokrati – konspirationspropaganda, våld och rasism*, 2023.

¹⁴ Forum för levande historia 2025-03-24 [Antisemitism - Forum för levande historia](#)

¹⁵ BRÅ, 2019, *Antisemitiska hatbrott*

språkbruk och konspirationsteorier samt brister i förmågan att resonera om detta med eleverna.¹⁶

Antiziganism

Antiziganism är ett samlingsbegrepp för diskriminering, förtryck och förakt mot romer.¹⁷ Nazisternas terror under andra världskriget utgjorde kulmen för förtrycket. I folkmordet på romer mördades 200 000-500 000 romer men mörkertalet är fortfarande stort. Romer har levt i Sverige sedan början av 1500-talet. Genom historien har romer blivit systematiskt förföljda, diskriminerade och trakasserade. De har utsatts för tvångssteriliseringar, omhändertaganden av barn och påtvingad assimilation.¹⁸ Ända fram till 1960-talet hindrades många romska barn att gå i skolan och vuxna romer hade begränsade möjligheter att få arbete. Romska familjer tilläts inte stanna i kommuner annat än under kortare perioder och många tvingades till att bo i läger.¹⁹

Den direkt diskriminerande lagstiftningen är idag borta i Sverige, men seglivade fördomar och negativa förhållningssätt till romer har levt vidare och lett till att romer utsätts för kränkningar och diskriminering i det svenska samhället.²⁰ Många romer uppger att de upplever antiziganism och diskriminering i vardagen, i affärer, i kontakter med andra människor, i kontakter med myndigheter och i samhället i stort. Många unga romer upplever en otrygghet kopplat till sin romska identitet, såväl i skolan som på sin fritid, vilket är en begränsning av barns rätt till bland annat trygghet, utveckling och sin identitet som nationell minoritet.²¹

Islamofobi

Islamofobi är ett samlingsbegrepp för fördomar, fientlighet samt negativa attityder och känslor riktade mot islam och muslimer. Själva begreppet islamofobi har vuxit fram under de senaste decennierna, men islamofobin i sig, såsom negativa attityder, fördomar och fientlighet gentemot islam och muslimer, har ur ett globalt perspektiv funnits under många hundra år. I dagens Europa

¹⁶ Stockholms stad, 2022, *Antisemitismen i Stockholms skolor. En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*

¹⁷ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganism*,

¹⁸ Froum för levande historia, 2025-03-24 [Antiziganism - Forum för levande historia](#)

¹⁹ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganismen i Sverige- Om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och i dag*

²⁰ Kommissionen mot antiziganism, 2025-03-24 [Om Antiziganism - Kommissionen mot Antiziganism](#)

²¹ MUCF, 2022, *Förebygga och motverka antiziganism - Delrapportering av uppdraget att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism (Ku2022/01398)*

betraktas muslimer ofta som en homogen grupp oavsett sin individuella syn på kultur och religion.²² Muslimer i Sverige är ett diversifierat kollektiv av individer som identifierar sig som muslimer av kulturella, traditionella, historiska, religiösa eller andra skäl. Personerna har bakgrund i många olika delar av världen, många är födda i Sverige, och en stor andel kan betraktas som sekulära.²³ Islamofobiska hatbrott förekommer överallt i samhället så som på internet, offentliga platser, kring hemmet, på arbetsplatser och i skolor. Ett antal risksituationer har dock identifierats som är direkt kopplade till olika former av synlighet. Det kan till exempel handla om att bära olika former av religiös klädsel på allmän plats eller att man figurerar i mediala sammanhang. Rapporter visar exempelvis att muslimska kvinnor som bär hijab kan utsättas för våld i det offentliga rummet och att många muslimska kvinnor upplever diskriminering på arbetsmarknaden för att de bär hijab.²⁴

I en rapport från Rädda Barnen lyfts muslimskt troende barn fram som särskilt utsatta för diskriminering och trakasserier.²⁵

Rasism mot samer

Hat, förtryck och rasism mot samer har funnits i Sverige under en lång tid och finns än i dag. Samer är erkänt som urfolk och nationell minoritet i Sverige, men har under lång tid utsatts för förtryck och assimilering. Rasistiska och nationalistiska idéer har påverkat hur den statliga samepolitiken i Sverige har utformats och även hur myndigheter tolkat direktiv och hanterat samiska frågor.

Den rasism och det förakt som samer blir utsatta för har kopplingar till rasistiska idéer och koloniala strukturer, men kränkande kommentarer och särbehandling bottnar också i fördomar och okunskap om samisk historia och kultur. Okunskapen kan även leda till diskriminering eller nedlåtande kommentarer som anspelar på att samer skulle vara särskilt privilegierade.²⁶

Dagens rasism mot samer rör ett flertal områden som påverkar samers välbefinnande och möjligheter till egenmakt. Samer upplever trakasserier och mobbing i skolan, arbetslivet och det

²² Forum för levande historia, 2025-03-24 [Antimuslimsk rasism - Forum för levande historia](#)

²³ BRÅ, 2021, *Islamofobiska hatbrott*

²⁴ BRÅ, 2021, *Islamofobiska hatbrott*; Diskrimineringsombudsmannen, 2023, *Forskning om utsatthet hos förmodade muslimer och islamofobi i Sverige. En översikt av forskning publicerad vid universitet och högskolor i Sverige sedan år 2003*

²⁵ Rädda Barnen 2021, *Vuxna – vad gör dom? Barns röster om rasism i skolan*

²⁶ Forum för levande historia, 2025-03-24 [Rasism mot samer - Forum för levande historia](#)

| offentliga rummet, men också kränkningar och hot om våld på sociala medier.²⁷

Utvecklingsområden

I följande avsnitt beskrivs tre utvecklingsområden för arbetet mot rasism. Dessa svarar mot MR-programmets olika fokusområden om kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Utifrån aktuell forskning, samtal med civilsamhället och var staden befinner sig i arbetet mot rasism är följande tre utvecklingsområden identifierade:

- Öka kunskapen om rasism och diskriminering
- Motverka att barn och unga utsätts för rasism
- Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism

De aktiviteter som identifierats under varje utvecklingsområde syftar till att utveckla existerande processer utifrån ett antirasistiskt perspektiv samt påbörja nya arbetssätt för att förebygga och motverka rasism och främja inkludering. Det arbete mot rasism som redan pågår i stadens verksamheter ska fortsatt utvecklas och tas om hand.

Öka kunskapen om rasism och diskriminering

Det här utvecklingsområdet svarar mot MR-programmets fokusområde kunskap och information.

Kunskap om olika former av rasism, hur det tar sig uttryck och dess konsekvenser är en förutsättning för att aktivt motverka rasism. Det gäller kunskapsinsamling såväl som utformning av utbildningsinsatser riktat mot stadens medarbetare.

Kunskapsinsamling avser bland annat att öka kunskapen om upplevelser av rasism, diskriminering och hatbrott i stadens verksamheter genom att mäta och följa upp dessa. Av olika anledningar finns det inte alltid statistik att tillgå internt i staden eller hos externa parter. Här kan nya arbetssätt behöva utvecklas och kvalitativa undersökningar genomföras som kan komplettera annat underlag och på så sätt öka förståelse för olika former av rasism i stadens verksamheter. Det handlar även om att öka kunskapen om strukturell rasism och hur det omedvetet kan förekomma i offentliga verksamheter samt hur det påverkar livsförutsättningarna för olika grupper.

²⁷ Poggats, T. 2018. *Kartläggning av rasism mot samer i Sverige. Vaartoe, på uppdrag av Sametinget*; BRÅ 2024, *Hatbrott mot samer*

De kunskapshöjande insatser mot rasism som redan pågår inom exempelvis uppdragen våldsbejakande extremism och romsk inkludering ska fortsatt utvecklas och tas om hand.

Utbildningsinsatser ~~riktade mot~~ för stadens medarbetare ska genomföras inom alla verksamhetsområden i syfte att öka kunskapen om olika former av rasism samt möjliggöra att alla invånare bemöts jämlikt och att stadens verksamheter hålls fria från rasism. Det är också viktigt ur ett arbetsgivarperspektiv med ökad kunskap om den rasism stadens medarbetare kan möta och hur chefer ska agera vid incidenter.

- Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen formulera egna mål och aktiviteter med utgångspunkt i handlingsplanen och stadens budget som ska bidra till att öka kunskapen om alla former av rasism och diskriminering och särskilt gällande afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer.
- Kommunstyrelsen ska tillhandahålla utbildning som innebär certifiering eller diplomerings av verksamheter om alla former av rasism och dess konsekvenser samt särskilt uppmärksamma afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. Utbildningen ska innehålla ett normkritiskt perspektiv.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med akademien och berörda nämnder bidra med kunskapsunderlag och övergripande stödmaterial kopplat till stadens verksamheter och olika former av rasism som bidrar till att nämnderna kan identifiera och utveckla ändamålsenliga arbetssätt. Kunskapsunderlaget kan visa på både upplevelser av rasism och faktiska utfall mellan olika grupper.
- Nämnder och bolagsstyrelser ska synliggöra för stockholmaren att stadens verksamheter är trygga rum för alla och att staden aktivt arbetar för att motverka alla former av rasism.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder se över hur metoder kan utvecklas för att på ett rättssäkert och sammanhållet sätt kunna följa och mäta upplevelser av olika former av rasism, diskriminering och hatbrott.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna se över hur arbetet mot rasism kan bli tydligare i det trygghetsskapande arbetet.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadens nämnder och bolag ta fram ett metodstöd och öka medvetenheten hos chefer och medarbetare om hur de ska agera och rapportera

vid incidenter rörande olika former av rasism i stadens verksamheter.

Motverka att barn och unga utsätts för rasism

Handlingsplanen syftar till att motverka all form av rasism mot både barn och vuxna. Barn är samtidigt en särskilt sårbar grupp. Det här utvecklingsområdet syftar till att särskilt belysa barns utsatthet för rasism och åtgärder som motverkar det. Utvecklingsområdet svarar mot MR-programmets samtliga fokusområden – kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande.

Att barn och unga känner sig trygga och inte utsätts för rasism i vare sig stadens fysiska verksamheter eller digitala plattformar är särskilt prioriterat. Det behövs ett systematiskt arbete där barn själva deltar. Barn kan vara delaktiga i allt från kartläggning, planering av mål och åtgärder till implementering och utvärdering. Det finns även behov av att prata om rasism och av att vuxna tidigt ingriper vid händelse av rasism utövat av barn eller vuxna. Även diskriminerande strukturer och bemötande måste synliggöras och motverkas. Trygga och tillitsfulla relationer till vuxna är en skyddsfaktor för att förhindra att barn utsätts för rasism. Detta förutsätter dock att de vuxna kan identifiera rasismen när den sker och har verktyg och rutiner för att hantera den. Skolors och förskolors systematiska, förebyggande arbete utifrån skollagen och läroplanen är en nyckel för att stärka barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda i skolmiljöer. Skolors demokrati- och värdegrundsuppdrag behöver fortsatt prioriteras och stärkas.

- Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen formulera egna mål och aktiviteter med utgångspunkt i handlingsplanen och stadens budget som ska motverka att barn och unga utsätts för rasism samt i detta särskilt identifiera åtgärder för att motverka afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, idrottsnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna stödja utveckling av metoder och arbetssätt och utbyta kunskap för att motverka olika former av rasism mot barn och unga samt stärka barns och ungas inflytande.
- Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen genomföra kunskapshöjande insatser för medarbetare i skolan avseende olika former av rasism mot barn och unga inklusive metoder och rutiner för att motverka rasism.

- Utbildningsnämnden, förskolenämnden och stadsdelsnämnderna ska i samråd med kommunstyrelsen och med stöd av representanter från judiska minoriteten samt experter genomföra åtgärder från kartläggningen "Antisemitism i Stockholms skolor".
- Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen genomföra insatser för att motverka olika former av rasism som sker i sociala medier och digitala plattformar.

Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism

Det här utvecklingsområdet svarar mot MR-programmets fokusområde om delaktighet och inflytande samt berör även området kunskap och information.

Samverkan med civilsamhället är en förutsättning för att motverka rasism och diskriminering. Staden ska behålla och utveckla goda relationer och fortsätta samverka med civilsamhällets aktörer. Att utveckla antirasistiska insatser mot afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer och annan rasism ska vara en del av arbetet när staden och civilsamhället tillsammans löser samhällsutmaningar. De befintliga rådsstrukturerna för Agenda 2030 och råd för nationella minoriteters rättigheter är viktiga plattformar i stadens arbete mot rasism. För att bättre fånga upp vad barn och unga upplever i sin vardag bör staden samarbeta med ungdomsorganisationer som leds av barn och unga.

- Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen formulera egna mål och aktiviteter med utgångspunkt i handlingsplanen och stadens budget som ska stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism.
- Nämnder och bolagsstyrelser ska i utvecklingsarbetet mot rasism samråda och samarbeta med civilsamhällesorganisationer.
- En referensgrupp inrättas i staden för samverkan med civilsamhälle och andra aktörer i arbetet mot rasism.

Genomförande och uppföljning

Arbetet mot rasism ska vara en del av det systematiska arbetet för att säkerställa stockholmarnas tillgång till de mänskliga rättigheterna och bidra till att ojämlikheten minskar i enlighet med hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska tillämpas i verksamheterna, i enlighet med MR-programmet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen formulera egna mål och aktiviteter med

utgångspunkt i handlingsplanen och stadens budget. Mål och aktiviteter ska leda till utveckling av det egna arbetet och bidra till att stärka och utveckla Stockholms stads arbete mot alla former av rasism och särskilt gällande afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. I den mån det finns beprövade metoder ska insatserna vara evidensbaserade. Vid behov ska nya arbetssätt och metoder utvecklas i nära samarbete med forskningen. Nämnder och bolagsstyrelser ska integrera arbetet mot rasism i ordinarie verksamhet och det ska följas upp under budgetmål 3.7 *Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt.*

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska säkerställa att kunskap om stockholmarnas upplevelser av rasism samlas in och används i utvecklingsarbetet. Ett sätt är att använda sig av data från brukarundersökningar och undersökningar som vänder sig till stockholmare. Frågor om rasism och diskriminering ställs ibland direkt och ibland genom närliggande frågeställningar såsom upplevelser av trygghet, delaktighet och inflytande samt förtroende för stadens verksamheter. ~~Ett annat sätt är att samla in befintlig data från andra myndigheter för att få en mer nyanserad bild av hur rasismen kan ta sig uttryck på individuell och strukturell nivå.~~ Upplevelser av rasism kan också samlas in genom olika former av dialog med stockholmare samtidigt som nya arbetssätt kan komma att behöva utvecklas. Ett annat sätt är att samla in befintlig data från andra myndigheter för att få en mer nyanserad bild av hur rasismen kan ta sig uttryck på individuell och strukturell nivå.

Arbetet mot rasism är komplext och nämnder och bolagsstyrelser förväntas samverka både inom staden och med civilsamhället, akademien, övrig offentlig sektor och näringslivet. Kommunstyrelsen leder och samordnar arbetet bland annat genom ett stadsövergripande nätverk för mänskliga rättigheter samt stöttar nämnder och bolagsstyrelser med kunskapsunderlag och andra kunskapshöjande insatser. Därtill är det viktigt att utvärdera insatser som görs i syfte att öka kunskapen om vad som fungerar.

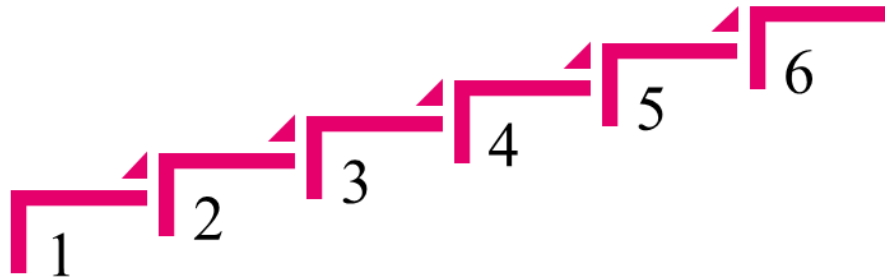
Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Modell för arbetet med mänskliga rättigheter och arbetet mot rasism

Stadsledningskontoret har tagit fram en modell i form av en trappa som beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Denna går även att applicera på arbetet mot rasism.

Modellen ska inte ses som statisk eller universell, utan som ett stöd för att identifiera olika steg och delar av ett arbete mot rasism. En förutsättning för arbetet är att kompetenshöjande insatser genomförs löpande samt att möjligheter till delaktighet och inflytande finns för målgrupperna.

Modellen kan också vara till hjälp för att bedöma och följa upp en verksamhets arbete och för att förstå vad som är nästa steg i utvecklingsarbetet. Ett utvecklingsarbete är inte alltid linjärt och behöver inte följa trappstegens ordning. Exempelvis kan metoder och arbetssätt behöva revideras med ny kunskap, metoder för delaktighet och inflytande kan tillämpas i alla trappsteg och nyanställda behöver också få ny kunskap kontinuerligt.

1. Kompetenshöjande insatser sker regelbundet och till nyanställda.
2. Styrdokument och rutiner inkluderar där så är relevant åtgärder mot olika former av rasism.
3. Metoder och arbetssätt för kartläggningar och analyser är anpassade för och används i verksamheten.
4. Delaktighet och inflytande tillgodoses i frågor som berör verksamhetens målgrupper direkt och indirekt.
5. Systematiskt arbete - insatser tas fram utifrån mål, identifierade utmaningar och analyser.
6. Sammanhållen uppföljning av arbetet genomförs utifrån mål, prioriteringar och utvecklingsområden.